

התעתיק מערבית לעברית

יסודם של כללים אלו הוא כללי התעתיק מערבית לעברית שנקבעו במליאת האקדמיה ללשון העברית בשנת תש"ן (1990), ושהתפרסמו ברשומות בשנת תשנ"ד. התעתיק החדש (הפשוט) מערבית לעברית אושר במליאת האקדמיה בישיבתה בט"ו במרחשוון תשס"ז, 6 בנובמבר 2006 (ישיבה רצג). הכללים התפרסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 5764, י' בשבט תשס"ח, 17 בינואר 2008, עמ' 1432-1434. במהלך השנים תש"ע ותשע"א עדכנה ועדת הדקדוק של האקדמיה את התעתיק: הוסדרו תעתיקי העיצורים לצרכים מדעיים, נקבעה דרך הכתיבה בניקוד ושלא בניקוד ועודכנו מקצת הכללים של הסימנים המיוחדים. העדכון אושרר במליאת האקדמיה בא' באדר ב' תשע"א, 7 במארס 2011 (ישיבה שך). הודעה על כך התפרסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 1.6840.

הקדמה

כמה עקרונות עומדים ביסוד הכללים, ואלו הם:

- התעתיק מערבית לעברית נועד להביע בקירוב את מבטא השמות הערביים בעברית, ולא דווקא לבטא את הקשר הגנטי בין שתי הלשונות.
- נקבעו כללים הן לתעתיק בניקוד הן לתעתיק בלי ניקוד.
- שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית ייכתבו כמנהגם.
- לצרכים מדעיים נקבעו כללים המקרבים את התעתיק לדרך הכתיבה הערבית הקלסית.

1 כללים אלו באים במקום כללי התעתיק מערבית לעברית שקבעה האקדמיה בד' בתמוז תש"ן, 27 ביוני 1990 (ישיבה קצו); הם נתפרסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 4195, י"ג באדר תשנ"ד, 24 בפברואר 1994, עמ' 2442-2443.

העיצורים

האות הערבית	התעתיק לעברית	לצרכים מדעיים
أ, إ	א	
על המזהו ראו עוד להלן, סימנים נוספים		
ب	ב (בניקוד: ب)	
ت	ת	
ث	ת' כגון בוקעאת'א (بِقَعَاتَا)	ת' כגון בקעאתא
ج	ג'	
ح	ח	
خ	ח' כגון סח'נין (سخنين)	
د	ד	
ذ	ד' כגון ד'הב (ذهب), ד'נאבה (ذناية)	ד' כגון ד'הב, ד'נאבה
ر	ר	
ز	ז	
س	ס	
ش	ש	
ص	ס' כגון מוס'מוס' (مصمص), נס'אס'רה (الأنصاصرة)	צ (ص) כגון מצמץ, א(ל)נצאצרה
ض	ז כגון דומ'ידה (ضميدة), עווד (عوض)	ז (ض) כגון צ'מידה, עוץ
ط	ט	
ظ	ז כגון זאהר (ظاهر)	ט כגון טאהר
ع	ע	

האות הערבית	התעתיק לעברית	לצרכים מדעיים
غ	ר' (כגון ר'ג'ר (الغجر), מר'אר (المغار), להוציא כתיבים מושרשים כגון אבו גוש (أبو غوش), בגדאד (بغداد))	ע (כגון אלעג'ר, אלמעאר)
ف	פ (ף)	
ق	ק	
ك	כ (בניקוד: כ) גם בסוף מילה, כגון בית סוריב (بيت سوريك).	כ סופית - ך (כגון בית סוריך)
ل	ל	
م	מ (ם)	
ن	נ (ן)	
ه	ה	
و	ו	
ي	י	

התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	לצרכים מדעיים
a ארוכה	اَ כגון ג'מאל (جَمال), סאג'ור (سَاجور)	א כגון ג'מאל, סאג'ור	
u ארוכה	اُ כגון מַחמוד (مَحْمود)	ו כגון מחמוד	
i ארוכה	إِ כגון שְרִיף (شَرِيف)	י כגון שריף	
a קצרה	ا כגון מִזְרַעַה (مِزْرَعَة), קטר (قَطْر)	לא סימון כגון מזרעה, קטר	
u קצרה	ا כגון מַחמד (مُحَمَّد)	ו כגון מוחמד	לא סימון כגון מחמד
i קצרה	ا כגון ג'סר (جِسْر)	י כגון ג'סר; אם הברת ה־i אינה מוטעמת, מומלץ לא להוסיף י אלא לנקד בחיריק, כגון אַבסאל (اِبْسَال).	לא סימון כגון ג'סר

תנועות בהגייה העממית²

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד
o	اُ כגון ג'וז (جوز)	ו כגון ג'וז
e קצרה	ا כגון מַסְעֵדָה (مسعدة), קאסם (قاسم), ג'סר (جسر)	לא סימון כגון מסעדה, קאסם, ג'סר
e ארוכה (במקור ay)	إِ כגון בַּיַת (بيت), עַיִן (عين)	אי כגון בית, עין

2 השימוש בתעתיק ההגייה העממית נתון להחלטת המתעתק לפי צרכיו. לצורכי שילוט ראו להלן, סעיף 7 להערות.

סימנים נוספים

הערות	בלי ניקוד	התעתיק המנוקד	הסימן
	ללא סימון כגון סח'נין	ḥ כגון סח'נין (سَحْنِين)	ḥ (סוכוו)
	ללא סימון כגון חמוד, א-ראם	ḥ כגון חמוד (حَمُود), א-ראם (الرَّام)	ḥ (מכפל [שדה])
	אה; בנסמך את כגון עס'ירה; בסמת טבעון	āh; בנסמך את כגון עס'ירה (عَصِيرَة); בסמת טבעון (بِسْمَةِ طَبْعُون)	ā (תא מרבוטה)
לצרכים מדעיים: בָּאָס / באס, בָּאָר / באר מְאִיד / מאיד, נְאֵאֵל / נאאל	בהמזה שוואית: ו או י כגון בוס, ביר; בהמזה בתנועה: א כגון מואיד, ואֵאל	בהמזה שוואית: ו או י כגון בוס (بُوس), בִּיר (بِير); בהמזה בתנועה: א כגון מְאִיד (مُؤَيِّد), נְאֵאֵל (نِئِيل)	ו, וּ (המזה "על כיסא" של נאו או נאא)
	א כגון שייא, בהאא, קראאה	ā כגון שִׁיא (شِيَاء), בִּהֵאא (بِيَهَاء), קראֵאה (قِرَاءَة)	ā (המזה "מרחפת")

הערות

1. תווית היידוע (אל - אל) תופרד מן השם במקף, כגון אל-בירה (البيرة). לפני אותיות שמש לא תיכתב ל, וה-א תופרד מן השם במקף, כגון א-שמאלייה (الشمالية). לצרכים מדעיים אין משתמשים במקף, כגון אלבירה, ולפני אותיות שמש תיכתב ל בסוגריים, כגון אל(ל)שמאליה. אין חובה לציין את תווית היידוע בראש שמות, כגון טירה (الطيرة), טייבה (الطيبة); אבל באמצע השם היא מחויבת: דאליית אל-כרמל (دالية الكرمل).
2. אֵלף הנכתבת בערבית מעל האות תיכתב בעברית ב-א אחר האות, כגון א-רחמאן (الرَّحْمَن). יצאה מכלל זה המילה אללה (الله).
3. אֵלף מקס'ורה תיכתב ב-א, כגון מוסא (موسى).

4. מִדָּה תִּכְתֵּב בְּשֵׁי א, כּגון אָדָם (אָדָם), אָכַל (אָכַל).
5. בתעתיק חסר ניקוד מכפילים ו רִי עיצוריות לפי כללי הכתיב חסר הניקוד של העברית, כגון קלנסווה, שוויכה (שְׁוִיכָה), ח'וואלד, טייבה, מועאווייה, עריאן (עַרְיָאן).
6. הרוצה לציין את התנויך יכתוב את ה־נ בסוגריים, כגון מְחַמֵּד (וּ) (מְחַמֵּד).
7. בשמות שיש בהם פער גדול בין ההגייה העממית להגייה הספרותית ייקבע התעתיק לצורכי שילוט לפי ההגייה העממית, כגון ג'דידה ובניקוד גְ'דִידָה (ולא ג'ודיידה - جُدَيْدَة).